

TEHNIKA I INFORMATIKA U OBRAZOVANJU

3. Internacionalna Konferencija, Tehnički fakultet Čačak, 7–9. maj 2010.

TECHNICS AND INFORMATICS IN EDUCATION

3rd International Conference, Technical Faculty Čačak, 7–9th May 2010.

UDK: 378(497.11)

Stručni rad

ANALIZA TRENUTNOG STANJA I MOGUĆA REŠENJA RACIONALIZACIJE U SISTEMU OBRAZOVANJA

Sladana Mijatović¹, Danilo Beodranski²

Rezime: *Vreme u kome se govori o neophodnoj racionalizaciji u sistemu obrazovanja Republike Srbije pogodno je za analizu trenutnog stanja u oblasti finansija u školama Moravičkog okruga. Takva analiza podrazumeva poređenje sredstava koja Republika Srbija izdvaja po jednom učeniku u svakoj školi Moravičkog okruga. Upravo širok raspon od škole do škole u sredstvima Republike Srbije za jednog učenika (od 4.225,61 do 53.467,38) navodi na razmišljanje o mogućim načinima racionalizacije i finansijske uštede, koji su predloženi u ovom radu. Racionalizaciji u prilog ide i analiza koja se bavi brojem učenika u odnosu na jednog nastavnika u školama Moravičkog okruga i koja pokazuje da u školama taj raspon ide od 19,61 do 1,61 učenika na jednog zaposlenog nastavnika.*

Ključne reči: *analiza, trenutno stanje, racionalizacija, ušteta u finansiranju.*

ANALYSIS OF THE CURRENT SITUATION AND CONSIDERATION OF THE RATIONALIZATION IN THE EDUCATION SYSTEM

Resume: *The time when it is talked about the rationalization of the education sistem in the Republic of Serbia is appropriate for the analysis of the curent situation in the financial area in the schools of Moravicki district. Such analysis implies comparison of the resources which the Republic of Serbia invests in every school in the district per student. Levels of investment per student vary from school to school (from 4.225,61 to 53.467,38) and suggest thinking about possibilities of the ratinonalization and financial savings, which are proposed in the analysis. In favor of ratinalisation goes the analysis of the number of students per a teacher in the district, which shows the span of 19,61 to 1,61 students per an active teacher.*

Keywords : *analysis, current situation, rationalization, financial savings*

¹ Sladana Mijatović, savetnik za materijalno-finansijske poslove; Školska uprava, Župana Stracimira 2, pošt.fah 145, Čačak, E-mail: sladjana.mijatovic@eunet.rs

² Danilo Beodranski, načelnik Školske uprave, Školska uprava, Župana Stracimira 2, pošt. fah 145, Čačak, E-mail: skuprava@nadlanu.com

1. UVOD

Na početku školske 2009/2010. godine na teritoriji Republike Srbije registrovano je 1711 državnih ustanova koje se bave obrazovno-vaspitnim radom (1711 osnovnih i srednjih škola). U ovaj broj uračunate su i osnovne i srednje škole, kao i muzičke i baletske škole i škole za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama. Sve one nalaze se u ovom trenutku pod ingerencijom same Republike ili, preciznije rečeno, pod ingerencijom sedamnaest školskih uprava.

Jedna od školskih uprava je i Školska uprava u Čačku koja pokriva teritoriju Moravičkog okruga, tj. teritoriju četiri opštine: Čačak, Gornji Milanovac, Lučani i Ivanjica. Na teritoriji ove četiri opštine, u trenutku kada nastaje ovaj rad, vaspitno-obrazovni proces izvodi se u 53 ustanove (škole):

- u 25 osnovnih i srednjih škola na teritoriji opštine Čačak (kao po jedna ustanova, uračunate su muzička škola i škola za decu sa posebnim potrebama, koje inače pokrivaju i osnovnoškolsku i srednjoškolsku delatnost ura);
- u 10 škola na teritoriji opštine Gornji Milanovac;
- u 11 škola na teritoriji opštine Ivanjica i
- u 7 škola na teritoriji opštine Lučani.

2. ANALIZA TRENUTNOG STANJA U ŠKOLAMA MORAVIČKOG OKRUGA

Možda ovakvo iznošenje podataka u formi brojeva dobije nešto od životvornosti ako se kaže da u školskoj 2009/2010. godini nastavu u ove 53 ustanove pohađa ukupno **25431** učenik (**16703** učenika u osnovnim školama 65 = OŠOO³ i muzička škola) i **8728** učenika u srednjim školama Moravičkog okruga, a da za realizaciju i kvalitet nastave i funkcionisanje nastavno-školskog života brine između 3000 i 3100 zaposlenih u ovim ustanovama. Za njihove zarade Republika u ovom trenutku izdvaja **160.235.597,00** dinara mesečno, ili preračunato u evropsku valutu : **1.606.049,88** eura mesečno⁴. Lako se na osnovu svih ovih podataka dolazi do prosečne sume potrebne za školovanje jednog učenika u Moravičkom okrugu u ovom trenutku. Ona iznosi **6.300,79** dinara ili **63,15** eura. U srednjim školama (ima ih ukupno 14 na teritoriji četiri opštine, računajući i muzičku školu i školu za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama) prosečna cena školovanja jednog učenika iznosi **6.138,26** dinara, a u osnovnim školama **6.385,72** dinara.

Što se tiče srednjih škola, može se reći da postoji relativna ujednačenost među školama u „koštanju jednog učenika na mesečnom nivou“ (ukupna sredstva koja država izdvaja za zarade zaposlenih u ustanovi podeljena sa brojem učenika u školi u školskoj 2009/2010. godini) tj. novčana suma koju izdvaja država po jednom učeniku kreće se od 5.071,56 u Gimnaziji u Čačku do 7.243,10 u Tehničkoj školi u Čačku.

Stanje je drugačije u srednjoj muzičkoj školi, kao i u školi za učenike sa posebnim obrazovnim potrebama, što se svakako može pravdati specifičnostima obrazovno-vaspitnog rada u tim ustanovama.

³ OŠOO - osnovna škola za obrazovanje odraslih

⁴ Zvanični srednji kurs evra 12. april 2010. godine iznosi 99,7721 dinara

Naziv srednje škole	Broj učenika	Cena po učeniku na mesečnom nivou
Gimnazija, Čačak	1178	5071,56
Ekonomska škola, Čačak	936	5237,45
Prehrambeno-ugostiteljska škola, Čačak	867	5285,76
Ekonomsko-trgovačka škola "Knjaz Miloš", G. Milanovac	516	5535,15
Gimnazija „Takovski ustanak“, G. Milanovac	406	5849,43
Tehnička škola, Ivanjica	541	6130,88
Gimnazija, Ivanjica	419	6208,42
Srednja škola „Dragačevo“, Guča	653	6507,05
Medicinska škola, Čačak	714	6556,22
Tehnička škola „Jovan Žujović“, G. Milanovac	533	6700,65
Mašinsko-saobraćajna škola, Čačak	1043	7081,69
Tehnička škola, Čačak	839	7243,1
Muzička škola, Čačak	41	19271,64
Škola „1. novembar“, Čačak (za učenike sa posebnim potrebama)	12	17613,21

Situacija u osnovnim školama znatno je drugačija u svakom smislu. Najpre je važno istaći činjenicu da se obrazovno-vaspitni rad po planu i programu propisanom od strane Republike sprovodi i u onim ustanovama koje imaju preko hiljadu učenika (OŠ „Tanasko Rajić“ u Čačku, OŠ „Dragiša Mišović“ u Čačku, OŠ „Milica Pavlović“ u Čačku, OŠ „Vuk Karadžić“ u Čačku, OŠ „Milinko Kušić“ u Ivanjici), kao i u onim ustanovama koje imaju ispod 100 učenika u trenutku kada nastaje ova analiza: OŠ „Vučić Veličković“ u Međurečju⁵, OŠ „M.V. Zverac“ u Bratljevu⁶, OŠ „Major Ilić“ u Kušićima⁷, OŠ „Svetozar Marković“ u Kovilju⁸, OŠ „Vuk Karadžić“ u Kaoni⁹. Kada se primeni ujednačen kriterijum za sve ustanove i kada se na osnovu njega mesečna suma koju Ministarstvo prosvete izdvoji za zarade zaposlenih u ustanovi podeli sa brojem učenika u ustanovi, dobije se svota potrebna za školovanje jednog učenika. Napominjemo da ovo još uvek nije i konačna suma, jer u cenu koštanja jednog učenika u ovom radu nisu uračunata sredstva koja i lokalna samouprava izdvaja za obrazovno-vaspitne ustanove.

Naziv osnovne škole	Broj učenika	Cena po učeniku
OŠ „Dragiša Mišović“, Čačak	1127	4.225,61
OŠ „Milica Pavlović“, Čačak	1197	4.258,13
OŠ „Tanasko Rajić“, Čačak	1257	4.399,71
OŠ „Vuk Karadžić“, Čačak	1047	4.858,71
OŠ „Sveti Sava“, Čačak	825	5.071,82
OŠ „Kirilo Savić“, Ivanjica	785	5.265,59
OŠ „Milinko Kušić“, Ivanjica	1036	5.372,51
OŠ „Tatomir Andelić“, Mrčajevci ¹⁰	585	5.736,28
OŠ „Guča“, Guča	511	5.742,34
OŠ „Sveti đakon Avakum“, Trnava ¹¹	227	5.766,73
OŠ „Sveti Sava“, G. Milanovac	545	5.796,06

⁵ Međurečje - opština Ivanjica

⁶ Bratljevo - opština Ivanjica

⁷ Kušići - opština Ivanjica

⁸ Kovilje - opština Ivanjica

⁹ Kaona - opština Lučani

¹⁰ Mrčajevci - opština Čačak

¹¹ Trnava - opština Čačak

Naziv osnovne škole	Broj učenika	Cena po učeniku
OŠ „M. Nastasijević“, G. Milanovac	490	5.867,60
OŠ „Ratko Mitrović“, Čačak	584	5.909,49
OŠ „Sreten Lazarević“, Prilike ¹²	301	5.959,89
OŠ „Filip Filipović“, Čačak	545	6.181,89
OŠ „Kralj Aleksandar“, G. Milanovac	891	6.188,59
OŠ „Branislav Petrović“, Slatina ¹³	352	6.282,76
OŠ „Kotraža“, Kotraža ¹⁴	221	6.465,64
OŠ „V.P. Dis“, Zblaće ¹⁵	352	6.607,19
OŠ „Desanka Maksimović“, G. Milanovac	598	6.794,12
OŠ „Preljina“, Preljina ¹⁶	413	6.940,42
OŠ „Milan Blagojević“, Lučani	548	7.052,46
OŠ „Goračići“, Goračići ¹⁷	154	7.610,63
OŠ „Stepa Stepanović“, G. Gorevnica ¹⁸	209	7.747,83
OŠ „Božo Tomić“, Prijedor ¹⁹	179	8.267,62
OŠ „22.decembar“, Donja Trepča ²⁰	131	8.735,31
OŠ „Đeneral M. Katanić“, Bresnica ²¹	114	8.795,97
OŠ „Marko Pajić“, Viča ²²	100	9.859,35
OŠ „Arsenije Loma“, Rudnik ²³	253	10.070,31
OŠ „Ivo Andrić“, Pranjani ²⁴	291	11.142,18
OŠ „Nedeljko Košanin“, Deviči ²⁵	151	11.426,46
OŠ „Takovski ustanak“, Takovo ²⁶	227	13.154,89
OŠ „Major Ilić“, Kušići	75	13.416,39
OŠ „Vučić Veličković“, Medurečje	68	14.043,06
OŠ „Vuk Karadžić“, Kaona	69	14.420,45
OŠ „Mičo Matović“, Katići ²⁷	126	14.882,27
OŠ „M.V.Zverac“, Bratljevo	18	36.821,31
OŠ „Svetozar Marković“, Kovilje	13	53.467,38

Ovaj rad može da ima i svoju dopunu u kojoj se jasno vidi odnos zaposleni (finansirani radnik od strane Republike) - učenik, kao i odnos nastavnik - učenik u svakoj školi pojedinačno. Do prvog odnosa došlo se uzimanjem u obzir svih zaposlenih u školi (svaka škola bez obzira na broj učenika ima direktora, radnika na poslovima sekretara, šefa računovodstva, tehničku službu).

¹² Prilike - opština Ivanjica

¹³ Slatina - opština Čačak

¹⁴ Kotraža - opština Lučani

¹⁵ Zblaće - opština Čačak

¹⁶ Preljina - opština Čačak

¹⁷ Goračići - opština Lučani

¹⁸ Gornja Gorevnica - opština Čačak

¹⁹ Prijedor - opština Čačak

²⁰ Donja Trepča - opština Čačak

²¹ Bresnica - opština Čačak

²² Viča - opština Lučani

²³ Rudnik - opština G.Milanovac

²⁴ Pranjani - opština G.Milanovac

²⁵ Deviči - opština Ivanjica

²⁶ Takovo - opština G.Milanovac

²⁷ Katići - opština Ivanjica

Naziv srednje škole	Zaposleni- učenik	Nastavnik- učenik
Gimnazija, Čačak	1 : 12,55	1 : 16,4
Ekonomska škola, Čačak	1 : 11,83	1 : 15,39
Prehrambeno -ugostiteljska škola, Čačak	1 : 11,1	1 : 15,67
Ekonomsko-trgovačka škola "Knjaz Miloš", G. Milanovac	1 : 11,35	1 : 14,59
Gimnazija „Takovski ustanak“, G. Milanovac	1 : 10,76	1 : 15,09
Tehnička škola, Ivanjica	1 : 10,19	1 : 13,17
Gimnazija, Ivanjica	1 : 10,05	1 : 14,36
Srednja škola „Dragačevo“, Guča	1 : 9,23	1 : 12,89
Medicinska škola, Čačak	1 : 9,3	1 : 11,76
Tehnička škola „Jovan Žujović“, G. Milanovac	1 : 9,28	1 : 13,08
Mašinsko-saobraćajna škola, Čačak	1 : 8,72	1 : 11,54
Tehnička škola, Čačak	1 : 8,6	1 : 11,32

Naziv osnovne škole	Zaposleni- učenik	Nastavnik- učenik
OŠ „Dragiša Mišović“	1 : 14,22	1 : 19,61
OŠ „Milica Pavlović“	1 : 13,99	1 : 19,23
OŠ „Tanasko Rajić“	1 : 13,68	1 : 18,65
OŠ „Vuk Karadžić“, Čačak	1 : 12,56	1 : 16,85
OŠ „Sveti Sava“, Čačak	1 : 12,09	1 : 16,63
OŠ „Kirilo Savić“	1 : 10,61	1 : 16,07
OŠ „Milinko Kušić“	1 : 10,59	1 : 15,01
OŠ „Tatomir Anđelić“	1 : 9,72	1 : 15,12
OŠ u Guči	1 : 10,13	1 : 14,96
OŠ „Sveti đakon Avakum“	1 : 9,68	1 : 16,07
OŠ „Sveti Sava“, G.M.	1 : 10,07	1 : 14,34
OŠ „M. Nastasijević“	1 : 9,43	1 : 14,91
OŠ „Ratko Mitrović“	1 : 9,78	1 : 14,59
OŠ „Sreten Lazarević“	1 : 9,30	1 : 15,10
OŠ „Filip Filipović“	1 : 9,55	1 : 14,67
OŠ „Kralj Aleksandar“	1 : 9,23	1 : 14,02
OŠ „Branislav Petrović“	1 : 8,94	1 : 14,64
OŠ „Kotraža“	1 : 8,36	1 : 12,77
OŠ „V.P.Dis“	1 : 8,81	1 : 13,73
OŠ „Desanka Maksimović“	1 : 8,11	1 : 13,2
OŠ „Preljina“	1 : 8,41	1 : 12,37
OŠ „Milan Blagojević“	1 : 7,99	1 : 12,47
OŠ „Goračići“	1 : 7,05	1 : 11,83
OŠ „Stepa Stepanović“	1 : 7,31	1 : 11,61
OŠ „Božo Tomić“	1 : 6,98	1 : 10,22
OŠ „22.decembar“	1 : 6,56	1 : 11,03
OŠ „Đeneral M. Katanić“	1 : 6,49	1 : 10,46
OŠ „Marko Pajić“	1 : 5,67	1 : 9,41
OŠ „Arsenije Loma“	1 : 5,54	1 : 9,32
OŠ „Ivo Andrić“	1 : 5,10	1 : 7,55
OŠ „Nedeljko Košanin“	1 : 4,63	1 : 7,88
OŠ „Takovski ustanak“	1 : 4,23	1 : 6,83
OŠ „Major Ilić“	1 : 4,20	1 : 6,79

Naziv osnovne škole	Zaposleni- učenik	Nastavnik- učenik
OŠ „Vučić Veličković“	1 : 4,00	1 : 6,88
OŠ „Vuk Karadžić“, Kaona	1 : 4,07	1 : 6,48
OŠ „Mičo Matović“	1 : 3,60	1 : 6,23
OŠ „M.V. Zverac“	1 : 1,51	1 : 2,77
OŠ „Svetozar Marković“	1 : 1,02	1 : 1,61

3. MODEL RACIONALIZACIJE

Na osnovu navedene analize, a u cilju ujednačavanja sredstava koja Republika treba da izdvoji za školovanje jednog učenika, smatramo da u brdsko-planinskim područjima racionalizaciju treba vršiti na sledeći način:

U školama u kojima je cena usluge po učeniku najviša, a samim tim i broj učenika po nastavniku ili po zaposlenom najniži, poželjno je ukinuti četiri razreda (od V do VIII), ugasiti matičnost škole i preostale razrede od I do IV priključiti kao izdvojeno odeljenje najbližoj većoj školi. U tom slučaju potrebno je obezbediti vozilo za prevoz učenika do najbliže škole.

Sprovedenjem socijalnog programa, povoljnog po radnike, omogućio bi se odlazak iz obrazovnog sistema zainteresovanih iz škole koja prihvata učenike manje škole, a njihova radna mesta omogućila bi zapošljavanje radnika čija je škola izgubila matičnost.

Odluke o gašenju razreda od V do VIII sredine će mnogo lakše prihvatiti ako se izdvojenom četvororazrednom odeljenju koje se pripaja većoj školi sačuva naziv pod kojim je škola do tog trenutka radila.

Ukidanjem četiri razreda, samo u jednoj školi, dobila bi se ušteda za oko 6 izvršilaca u nastavi, a sa reorganizacijom zaposlenih u vannastavi taj broj bi se povećao na 8 izvršilaca.

Ovaj model racionalizacije daleko je prihvatljiviji od ukidanja razreda od I do IV, između ostalog, i zbog toga što se smatra da je dete u uzrastu od V do VIII razreda spremnije da prihvati odvajanje od porodice (domski i internatski smeštaj) ili fizički da podnese svakodnevni prevoz do škole.

4. ZAKLJUČAK

Nesumnjivo je da je tema ovog rada vezana za društveni kontekst i za trenutak u kome on nastaje, za posledice svetske ekonomske krize na naš društveni sistem i za potrebe finansijske racionalizacije u našem procesu obrazovanja. S tog aspekta, racionalizacija u sistemu obrazovanja neophodna je i opravdana. Ali, da se ne bi zaboravila ni sociološka ili ljudska dimenzija, potrebno je istaći da predloženi model, i s te strane, ima opravdanje i smisao, jer neosporno je da će se lakše u životne tokove, a i u srednjoškolsko okruženje, uklopiti učenik koji nastavu od V do VIII razreda pohađa u odeljenju, u okruženju svojih vršnjaka, od onog koji nastavu od V do VIII razreda pohađa sam.

5. LITERATURA

- [1] Sajt Ministarstva prosvete www.mp.gov.rs
- [2] „Izvodi iz godišnjih programa rada škola sa elementima za utvrđivanje broja izvršilaca“ (osnovne i srednje škole Moravičkog okruga)